

ASENNETTA JA RAKKAUTTA

Diakoninen ote kirkon varhaiskasvatuksen ja perhetyön koulutuksessa

Hannele Heinonen

Opinnäytetyö, syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi(AMK)+Kirkon

varhaiskasvatuksen ohjaaja

TIIVISTELMÄ

Heinonen, Hannele. Asennetta ja rakkautta. Diakoninen ote kirkon varhaiskasvatuksen ja perhetyön koulutuksessa. Syksy 2013, 71s., 4 liitettä

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan koulutus-ohjelma, sosiaali- ja kasvatusala, sosionimi (AMK), kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja.

Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella koulutusmateriaalia diakonisesta otteesta kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä. Aiheesta toteutettiin oppitunnit Oulun diakoniaopiston, Ylitornion yksikön opiskelijoille, jotka suorittavat lapsi- ja perhetyön perustutkintoa. Oppituntien tarkoituksena oli perehdyttää opiskelijoita siihen, kuinka jokainen voisi käyttää diakonista työotetta omassa työssään ja miksi diakonisen työotteen käyttäminen olisi tarpeellista.

Oppituntien sisältö on koottu kirkon varhaiskasvatuksen ja diakonian kirjallisuudesta, sekä asiantuntijoiden luentojen avulla. Työtäni ovat ohjanneet työelämän yhteistyökumppanit ja asiantuntijat. Oppitunnit on koottu dioiksi Power Point –ohjelmalla. Lisäksi oppitunteihin liittyy keskustelua ja ryhmässä pohdittavia kokonaisuuksia. Opiskelijat ja heidän opettajansa toimivat koeyleisönä ja antoivat materiaalista ja toteutuksesta palautetta sekä parannusehdotuksia jatkotyöstöä varten. Opinnäytetyön raportissa perehdytään diakonisen työotteen teoreettisiin lähtökohtiin ja opinnäytetyön prosessiin sekä kuvataan oppitunnin suunnittelua, toteutusta ja siitä saatua palautetta.

Diakoninen ote on Jeesuksen esimerkin seuraamista ja toisista huolehtimista ja ehdoton rakkautta. Diakoninen ote pitää yllä oikeaa asennetta, niin että me haluamme kohdata ja me osaamme kohdata heitä, jotka apua tarvitsevat, myös kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä.

Asiasanat: diakonia, varhaiskasvatus, perhetyö

ABSTRACT

Heinonen, Hannele. Love and Attitude. The diaconal aptitude as a part of the studies for the early childhood education and family work.

71 p., 4 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Autumn 2013.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to develop educational material to emphasize the diaconal aptitude as a part of the early childhood education and family work. As a part of the thesis, a lecture was given to the students of Oulu Diaconia College in Ylitornio. These were students who will graduate with the qualification in child care, education and family welfare. The purpose of the lecture was to introduce and demonstrate the importance of the diaconal aptitude as a part of the everyday work.

The content of the lecture was compiled by the help of the relevant literature and available lecture material. The work was instructed by the cooperation partners and specialists of the working life. The lesson consisted of a Power Point presentation. Furthermore, the lesson also included discussion and group exercises. The students and their teachers provided feedback on the material, the implementation of the lesson and made suggestions for further improvement. The theory of the diaconal aptitude and the working process of this thesis were also been discussed. In addition, the contemplation of the lesson as well as the realization and the feedback were reported.

The diaconal aptitude is about following the example of Jesus. It means taking care of other people and tells about unconditional love. It teaches how to face the reality in the early childhood education and family work. It is the will to face the people in need.

Keywords: Diaconia, early childhood education, family work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KESKEISET KÄSITTEET	6
2.1 Kirkon varhaiskasvatus.....	6
2.2 Kirkon perhetyö	8
2.3 Diakonia.....	9
2.4 Diakoninen ote.....	10
3 TYÖN TAVOITTEET	11
4 DIAKONINEN OTE LASTEN JA PERHEIDEN PARISSA.....	12
4.1 Kasvualustaa diakoniselle otteelle.....	12
4.2 Diakoninen ote kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä.....	14
4.3 Aiheeseen liittyvät tutkimukset ja hankkeet	14
5 KOHDERYHMÄ	17
5.1. Kirkon varhaiskasvatuksen koulutus	17
5.2 Lastenohjaajan työ seurakunnassa ja ydinsaamisalueet	19
6 OPPITUNNIT YLITORNIOLLA	20
6.1 Oppituntien suunnittelu ja toteutus	20
6.2 Palaute oppitunneista	23
6.3 Arviointi	25
7 OPPINNÄYTETYÖ PROSESSINA	26
7.1 Projektin määrittelystä tavoitteelliseen toimintaan.....	26
7.2 Aineiston hankinta	27
7.3 Oppinnäytetyö prosessin arviointi	28
8 POHDINTA.....	30
LÄHTEET	31
LIITTEET	37
Liite 1:Oppituntien toteuttamissuunnitelma	37
Liite 2:Ryhmätyötehtävät oppitunneille	38
Liite 3: Yksilöpohdinta ja palaute.....	39
Liite 4: Oppituntien materiaali on ppt- tiedosto (saatavissa Diakonia-ammattikorkeakoulun Järvenpään toimipisteen kirjastosta)	

1 JOHDANTO

Diakonin vihkimys on johdattanut minua työssäni kiinnittämään huomiota perheiden ja lasten hyvinvointiin. Haluan kannustaa kaikkia toimimaan lasten ja perheiden parhaaksi. Kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä on tiedostettava, että lapsiperheiden asema nyky-yhteiskunnassa on tukala ja me kohtaamme apua tarvitsevia työssämme joka päivä. Mikäli emme kohtaa, herää kysymys, teemmekö työtämme oikein?

Kokosin opinnäytetyönäni materiaalin, jota voidaan jatkossa käyttää kaikessa kirkon lapsi- ja perhetyön koulutuksessa ja kristillisen kasvatustalouden ammattilaisten jatko- ja täydennyskoulutuksissa. Koulutuksessa haastetaan pohtimaan varhaiskasvatuksen painopisteitä ja korostetaan ennalta ehkäisevän työotteen, perheiden rinnalla elämisen ja aidon kohtaamisen tärkeyttä. Kirkon varhaiskasvatuksen peruskoulutukset antavat hyvät valmiudet ammatissa toimimiseen, mutta tämän koulutuksen avulla pyritään lisäämään diakonista otetta varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä jo aiemmin opittuihin ja käytettäviin toimintamalleihin. Materiaali antaa mahdollisuudet toteuttaa toimivan koulutuksen niin kirkon varhaiskasvatukseen vasta perehtyville, kuin jo pitkään alalla toimiville.

Kirkon varhaiskasvatuksessa suurin osa työntekijöistä on lapsi- ja perhetyön perustutkinnon suorittaneita ja työskentelevät lastenohjaajan nimikkeellä, tästä syystä opinnäytetyöni painottuu tarkastelemaan diakonista otetta erityisesti lastenohjaajan työstä ja koulutuksesta käsin. Diakoninen ote on kuitenkin erittäin tärkeää myös lapsityönohjaajille ja muille kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä toimiville.

2 KESKEISET KÄSITTEET

2.1 Kirkon varhaiskasvatus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet -asiakirja (Vasu) ohjaa varhaiskasvatuksen sisällöllistä toteuttamista valtakunnallisesti. Asiakirjan mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena Suomessa on lisätä lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Kirkon varhaiskasvatuksessa sitoudutaan Vasun mukaiseen varhaiskasvatusajatteluun. (Heikkilä, Välimäki & Ihalainen 2007, 15.)

Se, mikä erottaa kristillisen kasvatuksen muusta kasvatuksesta suhteessa lapseen, on näkemys agape-rakkaudesta eli kristillisestä rakkaudesta, Jumalasta lähtöisin olevasta täysin epäitsekästä rakkaudesta. Agape-rakkauteen perustuen lapsen arvo ei perustu pelkästään ihmisarvoon tai siihen, millainen hän on tai mitä hän tekee, vaan kasvattajan on aina rakastettava lasta, koska lapsi on Jumalan luoma ihminen. (Marshall 2002, 9–25.) Tämän saman ajatuksen kasvatustieteen maisteri Sirkka Mattila (2013, 61) kiteyttää artikkelissaan näin:

Jokaisen ihmisen sisältä löytyy se kimmeltävä, kaunis helmi, joka sinne on luomisessa istutettu. Ihmisarvo ei nouse suorituksista, eikä siitä, mitä ihminen osaa tai ei osaa, missä hän on hyvä.

Kirkon varhaiskasvatuksen raamatullisena lähtökohtana on kaste- ja lähetyuskäsky, jossa Jeesus kehottaa levittämään evankeliumin, Jeesuksen ylösnousemuksen ilosanomaa, sekä kastamaan ja opettamaan ihmisiä, jotta kaikista voisi tulla Jeesuksen opetuslapsia ja Jumalan lapsia. (Matt. 28:18–20.). Tärkeitä Raamatun kohtia varhaiskasvatuksen näkökulmasta ovat myös Lasten evankeliumi (Mark. 10:13–16.) sekä Matteuksen evankeliumi (Matt. 18: 1–6.), joissa Jeesus korosti lapsen merkitystä ja hänen luontevaa suhdettaan Jumalaan.

Kirkon varhaiskasvatus on merkityksellinen osa seurakuntien toiminnan ja talouden kokonaisuutta. Peruslähtökohtana on lapsen ja perheen hyvä elämä, kasvatuskumppanuus

perheen kanssa sekä kristillinen usko ja siitä nousevat arvot. Tässä ihmiselämän varhaisvuosien kasvun tukemisessa korostuvat kasvatuksen kokonaisvaltaisuus, varhaispedagoginen osaaminen, lapsilähtöisyys ja perheen arvostaminen, uskon traditioiden jakaminen sekä uusien traditioiden luominen. (Kirkkohallitus 2013, 4.)

Kirkon varhaiskasvatus hoitaa tehtäväänsä aina yhdessä lapsen ja hänen perheensä ja muiden läheisten kanssa. Kirkon varhaiskasvatus on kasvatuskumppanuutta. Koti on lapsen tärkein kasvuympäristö. Seurakunta kulkee perheen rinnalla tukien ja rohkaisten vanhempia kasvatuksen moninaisissa kysymyksissä, sekä kutsuu myös kummeja ja iso-vanhempia tukemaan lapsen kasvua yhdessä seurakunnan kanssa. (Ojell 2013, 19–21.)

Varhaiskasvatuksen toimintoja seurakunnissa ovat muun muassa päiväkerhotoiminta, erilaiset perhekerhot, pyhäkoulut, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta ja lapsille ja perheille suunnatut kirkkohetket ja jumalanpalvelukset. Lisäksi seurakunnat järjestävät varhaisiän musiikkikasvatusta ja lapsiperheille suunnattuja tapahtumia sekä tukevat kuntien varhaiskasvatuksen uskontokasvatusta. Muuttuvassa ajassa syntyy uusia tapoja lasten perheiden kohtaamiseen. (Lapsityönkeskus i.a.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vuoden 2012 tilastot kertovat kasvatustoiminnan vahvuuden seurakuntien toiminnassa. Osa kasvatuksen toimintamuodoista, esimerkiksi varhaiskasvatuksen retki- ja leiritoiminta sekä perhetapahtumat, jopa kasvattivat osuuttaan edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2012 tilastot osoittavat, että seurakuntalaiset edelleen arvostavat seurakuntien tekemää työtä lasten, nuorten ja perheiden hyväksi. (Kirkkohallitus 2012.)

Kirkon tilastokeskuksen mukaan päiväkerholaisten määrä koko maassa on vähentynyt. Tämän perusteella voidaan ennustaa muutoksia lastenohjaajien työnkuvaan. Päiväkerholaisia oli vuonna 2008, koko maassa, 57023. Vuonna 2012 päiväkerholaisia oli enää 46693, vähennystä oli siis 18,1 %. Vuosien 2011 ja 2012 välilläkin päiväkerholaisten määrän lasku oli 3,8 %. Perhekerhojen määrä sen sijaan on lisääntynyt ja perhekerhoissa kävijöiden määrä on pysynyt miltei entisellään, vähenemistä vuosien 2011 ja 2012 välillä oli vain 1,3 %. Tämän perusteella seurakuntien varhaiskasvatus- ja perhetyö tulevat

muuttuman päiväkerhopainotteisesta työstä perhetyöpainotteiseksi. (Kirkkohallitus 2012.)

2.2 Kirkon perhetyö

Tilastokeskuksen mukaan perhe määritellään enintään kahden perättäisen sukupolven muodostamaksi yksiköksi, jossa henkilöt asuvat samassa asutokunnassa. Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen tai avio- ja avopuolisot tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia. Muunlaiselle perustalle rakentuvaa yhdessä asumisen yksikköä ei yleensä kutsuta perheeksi (esim. yhdessä asuvat sisarukset). Myöskään yksin asuva henkilö ei muodosta tilastokeskuksen mukaan perhettä. Tämän päivän todellisuutta on perheen monimuotoisuus. (Tilastokeskus i.a.)

Kirkon perhetyön juuret ovat Raamatun ihmiskuvassa ja elämäнкäsityksessä sekä siinä, mitä luterilainen kirkkomme pitää keskeisenä. Kirkkohallituksen julkaisu ”Minäkö perhetyöntekijä?” (2009, 5) kuvailee kirkon perhetyön perustaa näin: Vanhemmuus on lahja ja tehtävä. Lapsista huolen pitäminen, kasvun tukeminen ja ohjaus ovat aikuisen tehtäviä. Yhteisöön kuuluminen on Raamatussa itsestään selvä asia. Sosiaalinen vanhemmuus kuuluu kaikille; myös ne joilla ei ole omia lapsia voivat olla aktiivisia lapsen kasvun tukemisessa.

Kirkon perhetyöllä tarkoitetaan kaikkea sitä seurakuntien työntekijöiden ja vapaaehtoisten toimintaa, jolla vahvistetaan monimuotoisten perheiden ja niiden jäsenten hengellistä elämää, kasvua ihmisenä, keskinäistä välittämistä ja kunnioitusta, jaksamista vaikeissa elämäntilanteissa ja yhteyttä seurakuntaan (Kirkkohallitus 2009,7). Seurakuntatyön arjessa perhetyö on usein monien työmuotojen yhteistä toimintaa ja sen katsotaan sisältyvän kaikkiin työmuotoihin. Varhaiskasvatus järjestää perhemessuja, kerhoja, tapahtumia, leirejä ja retkiä perheille yhdessä muiden työmuotojen kanssa. Diakoniatyö kohtaa perheitä kotikäyntien ja diakonia-avustusten parissa. Pappien perhetyö on kohtaamista

kirkollisissa toimituksissa, erityisesti kasteissa. Musiikkityö järjestää musiikkitilaisuuksia ja on perheiden kanssa tekemisissä esimerkiksi kuorotoiminnan kautta.

2.3 Diakonia

Diakonia on nykyiseen kirkolliseen kieleen vakiintunut sana, joskin se on edelleen arkisessa kielenkäytössä tuntematon ja vähän käytetty ilmaisu. Aiemmin kirkollisissa yhteyksissä puhuttiin rakkauden palvelusta, kristillis-sosiaalisesta toiminnasta tai lyhyemmin kirkon sosiaalisesta toiminnasta. Diakonia-sanaa käytetään nykyisin monimuotoisesti, sen merkityskenttä on laaja ja määritelmiä pakeneva. Suomen evankelisluterilaisen kirkon piirissä vallitsevana tulkintana on näkemys diakoniatyöstä vaikeuksissa olevan ihmisen kokonaisvaltaisena auttamisena. Diakoniatyö on moniulotteista; siinä kohtaavat hengellinen, henkinen, aineellinen, sosiaalinen ja terveydellinen tukeminen, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, diakoniakasvatus sekä ihmisen toimintakyvyn tukeminen. Diakonia-käsite ja diakoniatyö ovat vakiintuneet Suomen evankelisluterilaisen kirkon käytännön toimintaan ja teologianharjoitukseen. Diakoniasta on hankalaa esittää tarkkoja määritelmiä saati teologisesti perusteltuja ja kestäviä ratkaisuja, mutta merkittävää on että jopa ekumeenisissa keskusteluissa diakonia nähdään nykyään elintärkeänä osana kirkon missiota. (Kuusimäki 2012, 12–13.)

Yksi diakonian erikseen määritelty muoto on lapsidiakonia, jonka tavoitteena on tuoda lapsi esille ja näkyviin, muistuttaa vanhempia lapsen huomioimisesta ja puhua hänen puolestaan. Lapsidiakoniassa ollaan aidosti kiinnostuneita lapsen hyvinvoinnista ja annetaan aikaa lapselle sekä suoraa lapseen kohdistuvaa tukea ja turvaa. Lapsidiakonian piiriin voidaan lukea kaakaopyhäkoulutoiminta, iltapäiväkerhoto, lasten vertaisryhmät ja nuorille tarkoitettut yhteiset, usein viikonloppuihin sijoittuvat oloillat. Diak pohjoisen yliopettajan Lea Rättyän mukaan lapsidiakonia ei ole erillinen itsenäinen työmuoto vaan se on osa perhediakoniaa. Rättyän mielestä olisi parempi puhua lapsidiakonian sijaan mieluummin perhediakoniasta tai diakonisesta perhetyöstä. (Rättyä 2012, 105, 107–108.) Lapsidiakonialle löytyy puolustajansa, eikä lapsidiakoniaa tulisi terminä täysin unohtaa, sillä lapsidiakonia on kehittynyt siitä tosiasiasta, että kaikki vanhemmat

eivät tuettuinaakaan kykene riittävän turvalliseen vanhemmuuteen. Katse on suunnattava lapseen, joka ei voi auttaa itseään, niin kuin muut perhediakonian asiakkaat usein voivat. (Mattila 2003, 121.)

2.4 Diakoninen ote

Kirkkojärjestyksessä sanotaan, että sekä seurakunnan että jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa (Kirkkojärjestys 1993). Diakonian tulisi siis olla koko seurakunnan asia ja olennainen osa seurakunnan elämää ja toimintaa. Tähän perustuu käsite diakoninen ote. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että seurakunnan toiminnassa pidetään huolta siitä, ettei esimerkiksi vähävaraisuus muodostu esteeksi perheen osallistumiselle retkelle tai leirille. Toisaalta diakoninen ote voi ohjata esimerkiksi seurakunnan toimitilojen suunnittelua niin, että niissä myös liikuntarajoitteisten olisi hyvä kulkea. Diakonisen otteen tulisi ohjata myös talousarvioiden tekoa, jotta riittävä määrä rahoista ohjautuisi niin kotimaiseen kuin kansainväliseen diakoniaan. Diakoninen ote ohjaa myös ajattelemaan, ettei kristittynä eläminen toteudu vain seurakunnassa vaan kirkko elää ja toimii myös ennen kaikkea siellä, missä ihmiset ovat arkisessa kutsumuksessaan, omassa elin- ja työympäristössään. (Honkkila 2002, 269–270.)

3 TYÖN TAVOITTEET

Lasten ja perheiden tilanteesta on huolestuttu Pohjois-Suomessa. Huhtikuussa 2013 Oulussa pidetyssä seminaarissa Oulun Hiippakunnan piispa Samuel Salmi peräänkuulutti uusia työmuotoja diakoniatyöhön sekä uusia auttamisen kanavia, joilla vastattaisiin tämän päivän tarpeisiin lasten ja perheiden tukemiseksi (Kolistaja 2013, 3). Tässä Piispa Salmi ikään kuin haastaa työntekijöitä. Haluan vastata piispan haasteeseen ja toimia diakonisen otteen puolestapuhujana sekä tuoda esille, kuinka se voisi olla kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä keino auttaa lapsia ja perheitä selviytymään paremmin arjessa.

Kirkossa ja seurakunnissa pohditaan, mitä tulisi tehdä. Perheet tarvitsevat kirkkoa ja kirkko tarvitsee perheitä. On aika nostaa diakonisen varhaiskasvatuksen ja perhetyön profiilia. Tästä syystä opinnäytetyöni tavoitteena on suunnitella koulutusmateriaalia diakonisesta otteesta kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä. Tavoitteena on myös selkiyttää, kuinka lastenohjaajat omalla työllään ja varhaiskasvatus omilla työtavoillaan voivat olla auttamassa ja tukemassa perheitä kokonaisvaltaisemmin. Koulutustilanteissa, joissa materiaalia käytetään, voidaan pohtia, kuinka esimerkiksi kotikäyntityö ja yhteistyö diakonian kanssa voisivat tulevaisuudessa olla yhä enemmän osa lastenohjaajan työtä ja kuinka lastenohjaaja voisi ottaa entistä aktiivisemmän toimijan roolin niin yhteistyöverkostoissa kuin lasten ja perheidenkin parissa. (Merenheimo-Mäenpää 2013.)

4 DIAKONINEN OTE LASTEN JA PERHEIDEN PARISSA

Lasten ja lapsiperheiden asema yhteiskunnassa heikkenee, lapsilisän ja kotihoidon tuen ostovoima on selvästi heikompi kuin 1990-luvun puolivälissä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2011). Yksinhuoltajaperheistä 47,5 % oli vaikeuksissa tavanomaisten menojen kattamisessa ja 20,3 % heistä oli suuremmissa taloudellisissa vaikeuksissa (Tilastokeskus 2011, 10). Kasvuympäristön heikentynyt kyky tukea lapsia näkyy myös henkisenä pahoinvointina, mikä puolestaan näkyy kasvatus- ja perheneuvolan, sekä lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrän lisääntymisenä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012, 4).

Tarkasteltaessa perheiden nykytilaa voidaan nähdä, että diakoniselle otteelle on tarvetta kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä, mutta perusteita työtteelle löytyy myös kirkon asiakirjoista, arvoista ja historiasta. Tarpeellista on myös huomata, että diakoniselle otteelle löytyy tukea myös erilaisista hankkeista, koulutuksista ja tutkimuksista, vaikka diakoninen ote ei niiden käsitteistöön kuuluisikaan.

4.1 Kasvualustaa diakoniselle otteelle

Yhteiskunnallisten olojen voimakkaasti muuttuessa perinteiset kirkon lapsi- ja nuorisotyön muodot ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Ympäristön muutos on näkynyt lasten ja nuorten oireiluna, pahoinvointina ja syrjäytymisenä. Tilanne on vaatinut uudenlaista lähestymistapaa, joka on ollut useimmiten luonteeltaan diakoninen. (Launonen 2008, 232.)

Tampereella 1949 käynnistynyttä leikkikoulua alettiin kutsua päiväkerhoksi. Seurakunnan päiväkerhot toimivat diakoniatyön alaisuudessa ja niiden ohjaajina toimivat sekä tyttötyöntekijät että diakonissat. 1950-luvulla päiväkerhotyöllä haluttiin erityisesti tukea vähävaraisia ja rasittuneita äitejä. (Launonen 2008, 228.) Varsinaisen päiväkerhotyön

voidaan nähdä syntyneen 1960- ja 1970-luvuilla. Tuona aikana niissä yhdistyivät selkeästi hengellinen kasvatustehtävä ja sosiaalinen palvelutehtävä. Näin ne olivat alkuvuosina diakoniatyön ja kasvatustyön rajapintaa. (Porkka 2008, 173.)

1990-luvun syvä lama vaikutti paljon lapsiperheiden elämään. Työttömyys ja perheiden ylivelkaantuminen näkyivät myös seurakunnan päiväkerholaisten perheissä. Laman aikana diakoninen työote korostui ja yhteistyötä kuntien sosiaalitoimeen ja sosiaalialan järjestöihin lisättiin. Myöhemmin diakoninen lapsi- ja nuorisotyö alkoi etsiä uusia toimintatapoja järjestöjen ja projektien kautta ja diakoninen ote päiväkerhotyöstä siirtyi muualle. (Launonen 2008, 231.)

Keväällä 2013 ilmestyi kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelman (VAKE) päivitetty versio Lapset seurakuntalaisina, joka korostaa lasten ja perheiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioimista ja tukemista. Varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelman mukaan perheet kaipaavat yhä useammin keskusteluyhteyttä ja sielunhoidollista tukea. Perheissä, joissa on taloudellisia vaikeuksia, työttömyyttä tai muita vaikeuksia, toivotaan usein virikkeitä ja tukea lapsille. Tällöin tarvitaan diakonista työtettä sekä yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja diakonian työntekijöiden välille. Tämän myötä lastenohjaajan työnkuva laajenee ja syventävän ja täydentävän koulutuksen tarve diakonisen otteen osalta kirkon työssä lisääntyy. (Kirkkohallitus 2013, 14, 24.)

Omassa työssäni Oulunsalon seurakunnan vastaavana lastenohjaajana kohtaan aiheen yhä useammin käydessäni kehityskeskusteluja oman tiimini jäsenten kanssa. Lastenohjaajat tuovat selkeästi esille, että kohtaamiensa ihmisten kanssa tarvittaisiin enemmän valmiuksia sielunhoitoon, konkreettiseen auttamiseen ja arjessa tukemiseen. Erilaisten tukiverkostojen tuntemiseen ja auttamiskanavien etsimiseen tarvittaisiin myös enemmän aikaa ja perehtymistä.

Diakoniselle otteelle kasvatustyössä löytyy perusteluja myös kirkon strategian ja kirkon työntekijöiden ydinosaamisalueiden kautta. Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö, strategiset suuntaviivat 2015, kehottaa huomioimaan erityisesti lasten ja perheiden hyvinvointia, kun tuetaan henkisissä, sosiaalisissa ja taloudellisissa vaikeuksissa kamppaile-

via ihmisiä. Hengellisen työntekijän ydinosaminen puolestaan rohkaisee kohtaamaan ihmisen ottamalla todesta ja kunnioittamalla. Sen mukaan aidon läsnä olemisen tulee läpäistä kaikkea työtä. (Keskushallinto Suomen ev. lut. kirkko 2010.)

4.2 Diakoninen ote kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä

Kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä diakoninen ote voi olla ehkäisevää työtä, reagoimista lasten turvattomuuteen hyvissä ajoin, ajan hermolla elämistä, elämistä perheen rinnalla ja matalan kynnyksen rakentamista. Kirkon varhaiskasvatuksessa diakonisen otteen periaatteita ovat lapsilähtöisyys, ennakoiminen ja varhainen puuttuminen, turvallisuuden luominen arjen keskelle, läsnäolo ja kuunteleminen. (Merenheimomäenpää 2013.)

Diakoninen perhetyö antaa henkistä ja hengellistä tukea ja nostaa esiin perheen ja sen jäsenten omia voimavaroja. Diakonista perhetyötä ohjaavia periaatteita ovat perhelähtöisyys, tasavertaisuus, realistisuus, kiireettömyys ja yhteistyö. Diakonisen perhetyön tavoitteena on tasapainon löytäminen, perheen hyvinvoinnin lisääminen ja välittämisen osoittaminen. (Rättyä 2012, 104–105.)

Kati-Pepita Mattilan kuvaus lapsidiakoniasta kuvaa hyvin myös diakonista otetta. Kysymys ei ole tempauksista, eikä tapahtumista vaan työote ja elämäntapa. Kysymys on asenteesta eikä menetelmästä. Diakoninen ote on sydämen asennetta, sydämen rakkautta lasten ja perheiden parhaaksi. Diakoninen ote on parhaimmillaan kaiken läpäisevänä asenteena ja tapana katsoa maailmaa. (Mattila 2003, 101, 115.)

4.3 Aiheeseen liittyvät tutkimukset ja hankkeet

Helsingin seurakuntayhtymässä toimii Pienelle parasta -hanke. Toiminnan taustalla on pyrkimys tavoittaa perhe ja olla siihen yhteydessä sen tärkeinä hetkinä ja vuosina. Esimerkiksi matalan kynnyksen kastetilaisuuksissa helpotetaan perheen arkea ja tarjotaan

mahdollisuus lapsen kastejuhlan järjestämiseen vähällä vaivalla. Se auttaa yhteyden syntymistä seurakuntaan jo vauvaperhevaiheessa, mikä puolestaan tukee perhettä ja lapsen hyvinvointia. Hankkeen kantavana ajatuksena on seurakunnan ja kodin yhteinen työ lapsen ja perheen hyväksi. Kotikäyntityö ja koordinoitu yhteistyö toisten toimijoiden kanssa palvelee perheitä ja heidän tarpeitaan. Perheet saavat tukea arjen pyörittämiseen jo varhaisessa vaiheessa, mikä voi osaltaan vähentää ongelmien kasautumista tulevaisuudessa. (Kirkkohallitus 2013, 32.)

Oulussa järjestetään kastepäiviä, joissa on haluttu tukea perheitä, joille kastejuhlan järjestäminen on saattanut tuntua raskaalta vauva-arjen keskellä: kastepäivään voivat osallistua myös perheet, joiden lapsi on, jostain syystä, jäänyt kastamatta vauva-aikana. Oulun seurakunnat haluavat tehdä kastejuhlan viettämisen mahdollisimman helpoksi: Tuomiokirkkoseurakunta tarjoaa papin, juhlapaikan, kastemekon ja makoiset kakkukahvit, joten kasteperheen tarvitsee vain ilmoittautua etukäteen ja tulla paikalle. (Oulun seurakuntayhtymä 2013.)

Tukea arkeen on puolestaan Vaajakosken alue seurakunnan lapsi-, ja perhetyön kehittämä työmuoto perheiden tukemiseksi. Seurakunnan Tukea arkeen -tiimin työntekijöihin voi ottaa yhteyttä esimerkiksi sairastuttua, uupumuksen nostaessa päätään, surun kohdassa tai muuten vain avun tarpeen yllättäessä. Tukea arkeen -toiminnasta vastaavat kirkon varhaiskasvattajat Tarja Palander ja Johanna Ahonen yhteistyössä diakoni Tero Reingoldtin kanssa. Yhteyttä Tukea arkeen -tiimiin voi ottaa niin sähköpostitse kuin puhelimitse. Yhteystiedot löytyvät seurakunnan nettisivuilta. Kaikki yhteydenotot ja tapaamiset ovat ehdottoman luottamuksellisia. Tarvittaessa työntekijät tekevät kotikäyntejä. Tukea arkeen -tiimi auttaa perheitä hyvin monin tavoin, kuten toimimalla lastenhoito- ja keskusteluapuna kodeissa. Yhdessä perheen kanssa pyritään löytämään paras tapa toimia. (Maritta Partanen, henkilökohtainen tiedonanto 19.9.2013.)

Tuiran seurakunnassa Oulussa varhaiskasvatus ja diakoniatyö tekevät tiivistä yhteistyötä, joka mahdollistaa esimerkiksi lastenohjaajan lastenhoitoavuksi silloin, kun äiti tulee lasten kanssa diakoniatyöntekijän vastaanotolle. Lastenohjaajat Tuirassa toimivat neuvolan perhevalmennuksessa, tekevät kotikäyntityötä ja vierailevat säännöllisesti ensi- ja

turvakodeissa sekä lastenkotien pikkukirkoissa. Tuirassa pidetään tärkeänä, että diakoniaa voi tehdä siltä paikalta missä on. Ei tarvitse olla lapsidiakoni, eikä perhediakoni vaan diakoninen lastenohjaaja. (Merenheimo-Mäenpää 2013.)

Oulun hiippakunnan tuomiokapitulissa on käynnissä Lapset puheeksi -koulutus, joka on suunnattu kasvatuksen työntekijöille, diakoneille ja papeille. Koulutuksen tavoitteena on perehtyä siihen, miten perheet voivat, miten lasten jaksaminen otetaan puheeksi seurakunnan arjen keskellä ja kuinka haastavat elämäntilanteet heijastuvat nopeasti lasten hyvinvointiin. Koulutuksen tavoitteena on vakiinnuttaa työote hiippakunnan seurakuntiin koulutuksen käyneiden työntekijöiden kautta. (Oulun Hiippakunta 2013.)

Marjo Rundgrenin (2008) opinnäytetyön ”Perhediakonia vaikeissa olosuhteissa elävien perheiden tukena” tiivistelmässä todetaan, että perhediakonia vaatii laajaa osaamista ja joko työn tai koulutuksen tai molempien kautta saatua ammattitaitoa. Perhediakoniaa voi tehdä diakoniatyöntekijä, erityis- tai nuorisotyöntekijä, lapsityöntekijä tai teologi. Perhediakonian toteuttaminen ei välttämättä ole kiinni koulutuksesta, vaan kiinnostuksesta kehittää itseään perhetyöntekijänä diakonian saralla, sillä sitä perhediakonia vaatii.

Sonja Hämäläinen (2011, 39) on selvittänyt opinnäytetyössään ”Lapsi- ja perhetyöntekijöiden lapsidiakoninen työote Imatran rovastikunnassa”, millaisia valmiuksia lapsi- ja perhetyöntekijät tarvitsevat käyttäessään lapsidiakonista työotetta. Tulosten mukaan tärkein valmius oli syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja perheiden tunnistaminen. Koulutukseen toivottiin lapsidiakonian menetelmiä, dialogisen työotteen vahvistamista, yhteistyötä ja verkostotyötä, lasten ja perheiden ongelmien varhaista tunnistamista, huolen puheeksi ottamista ja maahanmuuttajiin liittyvää koulutusta.

5 KOHDERYHMÄ

Opinnäytetyöni kohderyhmä on kirkon varhaiskasvatuksen opiskelijat ja ammattilaiset. Kaikilla kohderyhmään kuuluvilla on mahdollisuus saada koulutusmateriaalistani apuvälineitä omaan työhönsä lasten ja perheiden kanssa. Opinnäytetyöstäni hyötyvät niin koulutusta saaneet kuin ne perheetkin, jotka jatkossa kohtaavat diakonisen otteen omavia kirkon varhaiskasvatuksen työntekijöitä.

5.1. Kirkon varhaiskasvatuksen koulutus

Lastenohjaajan ammattiin valmistutaan suorittamalla 120 opintoviikon laajuinen lapsi- ja perhetyön perustutkinto. Se on humanistisen ja kasvatustieteiden toisen asteen ammatillinen perustutkinto. Tutkinto antaa kelpoisuuden piispainkokouksen suosituksen mukaisesti seurakunnan lastenohjaajan tehtävään. Tutkinnon suorittanut voi toimia myös kunnan päivähoitoon, perhepäivähoidon sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan tehtävissä. Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon voi suorittaa ammatillisena peruskoulutuksena tai näyttötutkintona. Näyttötutkintoon kuuluvat tutkintotilaisuudet sekä usein valmistava koulutus. Tutkinnon voi suorittaa myös oppisopimuksella. Lapsi- ja perhetyön perustutkintoa järjestävät useat kristilliset kansanopistot, sekä koulutuskeskus Agricola ja Lahden diakonian instituutti. (Suomen ev.lut. kirkko i.a.)

Lapsi- ja perhetyön perustutkinnossa kaikille pakollisia opintoja ovat Lapsen kasvun ohjaus ja huolenpito, sekä Perhelähtöinen yhteisöllinen kasvatustyö. Lisäksi opiskelijoilla on vapaasti valittavia opintoja. Koulutuksessa on paljon sellaista, joka tukee diakonisen otteen käyttöä, vaikkei termiä diakoninen ote niissä käytetäkään. Diakonista Diakonisen otteen kannalta tärkeitä opintoja ovat ne koulutuksen osiot, jotka korostavat kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimista, kasvatuskumppanuutta, yhteistyökumppanien kanssa toimimista sekä varhaiskasvatuspalveluihin perehtymistä. Myös vaitiolovelvollisuuteen, lastensuojelun periaatteisiin ja ilmoitusvelvollisuuteen perehdy-

tään tarkoin. Opiskelijat omaksuvat työskentelytavat, joissa toimitaan yhdessä perheiden kanssa yhteisöllisyyttä tukien ja otetaan huomioon toiminnassaan erilaiset ja erilaisissa elämäntilanteissa olevat perheet. Vapaasti valittavissa opinnoissa erityisesti diakonista otetta lähinnä olivat varhaisen tukemisen ja puheeksi ottamisen merkitys ja erityistä tukea tarvitsevan lapsen ja perheen auttamis- ja tukijärjestelmien tunteminen ja pyrkimys lapsen terveen itsetunnon ja myönteisen minäkuvan vahvistamiseen. (Opetushallitus 2009.)

Varsinainen diakoniaan ja sielunhoidolliseen lähestymistapaan perehtyminen sisältyvät vapaasti valittavaan Kristillinen kasvatus – opintokokonaisuuteen. Ainakin Pohjois-Suomen oppilaitoksissa tämän valinnaisen opintokokonaisuuden suorittaa vain pieni määrä opiskelijoita vuosittain, sillä Oulun Diakoniaopiston Ylitornion toimipisteessä tätä ei ole mahdollista valita lainkaan. Ylitornion opiskelijat suorittavat sen sijaan Eri-tyistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohtaaminen ja ohjaus – opinnot. Kalajoen kristillisellä opistolla ainoastaan noin ¼ opiskelijoista valitsee tämän opintokokonaisuuden. (Päivi Liiti henkilökohtainen tiedonanto 13.10. 2013.) (Sirkka Mattila henkilökohtainen tiedonanto 15.10. 2013.)

Toinen kirkon varhaiskasvatukseen pätevöittävä koulutus on Diakonia-ammattikorkeakoulun koulutus, joka johtaa sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoon, sosionomi AMK/kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja, joka sisältää kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajan virkakelpoisuuden tuottavat opinnot. Koulutus antaa myös lastentarhanopettajan kelpoisuuden. Tutkinnon suorittanut on kristillisen varhaiskasvatuksen asiantuntija, jonka tehtävänä on organisoida, koordinoida, ohjata ja kehittää seurakunnan varhaiskasvatuksen toimintaa, eli toimia käytännössä lapsityönohjaajan tehtävissä. Lapsityönohjaajille ei enää ole omaa koulutusta vaan tämä korvaa aikaisemmat koulutukset. (Suomen ev. lut.kirkko i.a.)

5.2 Lastenohjaajan työ seurakunnassa ja ydinosamisalueet

Lastenohjaaja työskentelee lasten ja perheiden kanssa. Työhön lasten kanssa kuuluu ohjausta, kasvatusta, hoitoa ja huolenpitoa. Perheiden kanssa toimitaan yhdessä kuunnellen vanhempien mielipiteitä, ajatuksia ja toiveita lapsen kasvatukseen liittyen. Seurakunnan lastenohjaaja tukee lasten ja perheiden kristillistä kasvatusta ja hengellistä kasvua. Lastenohjaaja toimii moniammatillisesti yhdessä muiden seurakunnan työntekijöiden kanssa. Lastenohjaaja työskentelee seurakunnassa esimerkiksi päiväkerhoissa ja perhekerhoissa sekä aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Työtehtäviin voi kuulua myös leiritointia, retket, yhteistyö päiväkotien kanssa tai verkkokeskustelijana toimiminen.

Lastenohjaajien ydinosaminen tukee vahvasti näkemystä lasten ja perheiden kokonaisvaltaisesta tukemisesta kaikilla eri osaamisalueilla. Hengellisen kasvun tukeminen korostaa lapsen ja aikuisen sielunhoidollista kohtaamista: uskonnollisten kysymysten kuulemista ja niistä keskustelemista ja hengellistä ohjausta. Yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen tarkoittaa tuki- ja auttamisjärjestelmien kokonaisuuden ymmärtämistä ja varhaista tukea ja puuttumista. Lastenohjaajan tulisi tuntea lastensuojelu, ennaltaehkäisevä työ, perheiden neuvonta ja hänellä tulisi olla rohkeutta tuki- ja auttamispalvelujen käyttämiseen (Keskushallinto Suomen ev.lut. kirkko 2010.)

Lastenohjaajan lähiesimiehenä toimii yleensä lapsityönohjaaja, jonka tehtävänä on organisoida, kehittää ja/tai johtaa seurakunnan varhaiskasvatuksen kokonaisuutta yhdessä varhaiskasvatustyöstä vastaavan papin kanssa. Hänen tehtävänä on myös tukea uskontokasvatuksen toteutumista kunnallisessa päivähoidossa. Lapsityönohjaaja tekee laajaa verkostoyhteistyötä sosiaali- ja opetustoimen, erityisesti kunnan varhaiskasvatuspalveluiden sekä eri järjestöjen kanssa. (Suomen ev. lut.kirkko i.a.)

6 OPPITUNNIT YLITORNIOLLA

Pidin oppitunnit aiheesta Diakoninen ote kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä Oulun diakoniopiston Ylitornion toimipisteessä. Paikalla oli 16 lapsi- ja perhetyön perustutkintoa suorittavaa opiskelijaa. Tunnit olivat perjantaina 25.10. klo 8.30–11.15.

Oulun Diakoniaopiston Ylitornion toimipisteessä järjestetään ammatillista peruskoulutusta niin nuorille kuin aikuisopiskelijoillekin. Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon lisäksi ammatillisena lisäkoulutuksena järjestetään lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkintokoulutusta. (Oulun diakoniaopisto i.a.)

6.1 Oppituntien suunnittelu ja toteutus

Oppituntien suunnittelussa otin huomioon kohderyhmän ja tutustin tarkoin heidän opetussuunnitelmaansa, jotta tiesin koulutusta suunnitellessani mikä opiskelijoille on jo tuttua muista opinnoista. Olin ennakkoon yhteydessä opettajaan ja tiedustelin, millainen opiskelijaryhmä on kyseessä. Sain kuulla, että opiskelijoita oli kaikilta vuosikursseilta ja tämä täytyi ottaa suunnittelussa huomioon. Viimeisen vuoden opiskelijoilla oli takana useampi harjoittelu ja paljon esimerkiksi lastensuojeluun liittyvää koulutusta ja näkemystä eri tavalla kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoilla. Aihe sopi kuitenkin kaikille erilaisista lähtökohdista huolimatta. Tuntien painopiste, asenne työtä ja ihmisiä kohtaan on aina ajankohtainen ja koskettava.

Tuntien alussa tutustuimme toisiimme Mannerheimin Lastensuojeluliiton Vertaansa vailla -tutustumiskorttien avulla. Suunnittelin kysyväni heidän kokemuksistaan seurakuntatyöstä ja siitä, millaiselle pohjalle he rakentavat tulevaa aihetta. Aikaisemmat tiedot, taidot ja kokemukset ja myös opiskelijoiden ikä voivat vaikuttaa siihen, millä tavoin aihetta lähestytään ja kuinka opiskelijat aiheen kokevat. Koska opiskelijat vaikutti-

vat aluksi vähäsanaisilta ja väsyneiltä, niin esiteltyäni itseni ja omaa koulutustani, aloitin suoraan luennon Power Point -dioja apuna käyttäen.

Oppituntien tavoitteina oli, että opiskelijat ymmärtävät, miten voimme nähdä, kohdata ja auttaa lapsia ja perheitä paremmin. Toivon, että näistä oppitunneista hyötyisivät välillisesti myös ne perheet, joita nämä tulevat kasvatusalan ammattilaiset tulevat kohtaamaan. Tavoitetta tukee oppimateriaalin valinta. Olen koonnut oppimistavoitetta tukevaa materiaalia Power Point -dioihin, jotka yhdessä ryhmätöiden ja keskustelujen kanssa luovat oppimiskokonaisuuden.

Diat oli jaettu aihepiireittäin, mikä näkyy myös diojen ulkoasussa.

Osa 1: Johdanto -osiossa kerrotaan oppituntien tavoitteet ja määritellään diakonista otetta ja pohditaan, onko kirkon varhaiskasvatuksen painopiste muuttumassa ja mitä meidän pitäisi tehdä.

Osa 2: Tämä osio on nimeltään Näen. Tässä suunnataan katse lasten ja perheiden hyvinvointiin ja siihen, kuinka voimme havainnoida lapsia ja perheitä ja olla mukana heidän elämässään.

Osa 3: Kohtaan -osiossa perehdytään konkreettisesti lasten ja lapsiperheiden kriiseihin ja siihen, kuinka me voimme ammattilaisina kohdata heitä ja kuinka diakonisen otteen tulisi näissä tilanteissa näkyä ja miksi. Tässä esitellään myös esimerkkeinä Vaajakosken ja Tuuran seurakuntien mallit diakonisen työtöteen käytöstä.

Osa 4: Autan -osissa käydään läpi, kuinka tukea perheitä. Lisäksi korostetaan perheiden auttamisjärjestelmän tuntemista sekä sitä, että työntekijän tulee pitää huolta myös omasta jaksamisestaan.

Osa 5: Kertaus ja rohkaisu. Lopuksi kerrataan periaatteita ja rohkaistaan työtöteen käyttöön. Tässä tuodaan myös esille, kuinka Lapsi- ja perhetyön perustutkinnon opintokokonaisuudet tukevat diakonista otetta.

Osa 6: Lähteet

Oppitunnilla kävin ensin läpi Johdannon, sekä Näen, Kohtaan ja Auta -osiot. Tämän jälkeen pidimme tauon, jonka jälkeen oli toiminnallinen osuus jossa opiskelijat saivat ryhmissä pohdittavakseen erilaisia arjen tilanteita (LIITE 2), esimerkiksi:

Emmin isä on sairastunut vakavasti ja äkillisesti. Emmen äiti on tilanteesta hyvin järkyttynyt ja hänen voimavaransa ovat vähissä. Miten Emmen perhettä voidaan auttaa?

Tehtävänä oli pohtia, millaisia ajatuksia opiskelijoille tilanteista syntyy, kuinka he toimisivat ja kuinka heidän mielestään voidaan käyttää diakonista työotetta (LIITE 2). Tämän jälkeen oli tehtävien purku. Ryhmäpohdintojen ja yhteisen keskustelun jälkeen kävin läpi Kertaus ja rohkaisu -diat. Yhteenvedossa koottiin vielä tärkeimmät periaatteet diakonisesta otteesta. Rohkaisin opiskelijoita kirkon työhön ja avasin näkökulmaa uudenaikaisesta lastenohjaajan työstä.

Oppitunnit sisälsivät kaksi runoa ja kaksi laulua. Runot ja laulut toivat oppitunteihin tunnelmaa ja antoivat ajattelemisen aihetta. Laulut olivat Leevi and the Leavingsin Elina mitä mä teen ja Laura Närhen version Tehosekoittimen kappaleesta Tie on kevyt. Runot olivat Kaikki tiukuset helähtäkää ja Sinä otit minua kädestä. Runot löytyvät diaesityksestä. Laulujen soittamiseen käytin Internetin Youtube -sivustoa.

Pyysin opiskelijoilta palautteen niin, että jaoin heille sydämenmuotoiset laput, joihin tuli kirjata, kuinka diakonista otetta voisi käyttää ja tulisi käyttää seurakunnan varhaiskasvatuksessa. Tunnilla mainitsin, että mikäli opiskelija kokee, ettei tämän työotteen käyttäminen työssä ole tarpeen, niin sekin tulee tuoda palautteessa esille. Opettaja antoi palautteen suullisesti. Hän ei ollut koko aikaa läsnä tunneilla, mutta seurasi toimimistani alun tutustumistilanteessa ja opetustani koko ryhmätyöprosessin ajan, sekä tutustui opetusmateriaaliini.

Oppituntien haasteiksi koin etukäteen, että tunnelma ja oppimisympäristö voivat tuntua opiskelijoista hankalilta, kun heitä tulee kouluttamaan vieras henkilö. Pohdin myös, miten opiskelijoiden vireystila voi vaikuttaa oppituntien onnistumiseen. Perjantaiaamuna opiskelijat voivat olla jo viikosta väsyneitä.

Tuntien tunnelmaan ja oppimisympäristöön pyrin vaikuttamaan käyttämällä tutustumiskortteja, tuomalla tilaan pari kaunista esinettä, teetä, hunajaa, keksejä ja karkkeja, jotta opiskelijoilla olisi mukava olla. Pyrin tukemaan ja kannustamaan opiskelijoita heidän tehdessään ryhmätehtäviä ja erityisesti purkuvaiheessa annoin paljon positiivista palautetta hienoista vastauksista.

Valmistauduin tunneille hyvin. Menin Ylitorniolle jo torstaina ja otin selvää, minkä kokoinen opiskelijaryhmä on tulossa. Tutustuin opetustilaan ja laitteisiin. Koulutuspäällikkö tarkisti laitteiden toimivuuden, että kaikki sujuisi tekniikan puolesta hyvin. Diasarjan visualisoi 13-vuotias poikani Antti, joka lisäsi hienoja tehosteita dioihin. Tällä pyrin siihen, että dioja olisi helppo seurata ja hyvä visuaalinen ilme tukisi aihetta ja pitäisi opiskelijoiden mielenkiintoa yllä.

Oppituntien toteutus sujui hyvin pitkälti suunnitelmien mukaisesti (LIITE 1). Keskustelua ei syntynyt niin paljon kuin olisin toivonut, mutta ryhmätöitä opiskelijat tekivät innokkaammin kuin osasin odottaa. Aikaa ei ollut niin paljon, että olisimme saaneet tehtyä toisen ryhmätehtävän, koska opiskelijoiden piti lähteä hieman aikaisemmin kuin oli alun perin sovittu.

6.2 Palaute oppitunneista

Oppilaat saivat sydämenmuotoiset laput. Tehtävänanto oli (LIITE 3):

Kirjoita sydämelle:

Kuinka mielestäsi diakonista otetta voisi käyttää ja tulisi käyttää seurakunnan varhaiskasvatuksessa?

Kerro myös mitä tykkäsit tunteista? Mikä oli kivaa? Mitä jäi mieleen? Mikä oli epäselvää, tylsää tai muuten erikoista

Halusin vielä lopuksi testata, että olivatko oppituntien tavoitteet täyttyneet yksilötasolla. Oppitunnilla tehtyjen ryhmätöiden vastauksista pystyi toki jo päättelemään, että opiskelijat olivat kuunnelleet opetustani hyvin ja sovelsivat opittua tietoa todella hienosti. Opiskelijoiden kirjoittamat vastaukset palautteessa olivat pääpiirteissään hyvin saman-

laisia. Kaksi opiskelijaa ei osannut lainkaan vastata kuinka diakonista otetta tulisi tai voisi käyttää seurakunnan varhaiskasvatuksessa ja yksi opiskelijoista ei halunnut ottaa kantaa, koska hän ei muutenkaan kokenut seurakunnan työtä tärkeäksi. 13 opiskelijaa suhtautui diakonisen otteen käyttöönottoon positiivisesti ja heidän mielestään lapsilla ja aikuisilla olisi parempi olla, jos työtettä käytettäisiin enemmän ja niin, että lapsia arvostettaisiin, kuultaisiin ja tuettaisiin. Opiskelijoiden mielestä perheet ja lapset tulisi ottaa enemmän huomioon työssä esimerkiksi kysymällä aktiivisesti mitä heille kuuluu. Lastenohjaajien ja työntekijöiden tulisi myös saada aiheesta enemmän tietoa ja yhteistyötä muiden lasten ja perheiden kanssa toimivien tahojen kanssa tulisi lisätä.

Palautteen mukaan opiskelijat pitivät tunteista ja palaute oli hyvin positiivista. Oppilaiden mielestä minua oli hauska kuunnella. Puhe oli selkeää, mutta yhdeltä opiskelijalta tuli palautetta ”niin ku” -sanaparin toistosta. Kuuden opiskelijan mielestä ryhmätehtävät olivat parhaita ja itse tekemistä olisi voinut olla enemmänkin. Puhetta oli aluksi joidenkin mielestä liian paljon, jopa niin paljon, että se oli välillä tylsää. Opetus oli kuitenkin opiskelijoiden mielestä monipuolista, tietoa oli sopivasti ja oppitunnit herättivät ajatuksia tulevasta monipuolisesta lastenohjaajan työstä. Opiskelijat pitivät hyvänä sitä, että heille tuli vieraileva opettaja ja erilaiset tunnit toivat heidän mielestään vaihtelua arkeen. Musiikeista, rennosta opetuksesta, teetarjoilusta ja herkuista annettiin myös kiitosta.

Sain ryhmän opettajalta palautetta suullisesti oppitunnin jälkeen. Hän ei nähnyt kokonaisuutta, mutta oli mukana alun tutustumisessa, ryhmätyössä ja lopputunnin kertauksessa. Opettajan mielestä minulla oli hyvä ote nuoriin opiskelijoihin ja aihe oli tärkeä ja hänen mielestään minulla oli opiskelijoille paljon annettavaa. Minun muotoilemani kirjavat sydämenmuotoiset palautelaput saivat myös opettajalta kiitosta, hänen mielestään se oli kiva idea.

6.3 Arviointi

Suurimmaksi osaksi tunnit sujuivat hyvin. Opiskelijat olivat suhteessa minuun todella nuoria ja jännitin kuinka he suhtautuvat vierailevaan opettajaan, mutta se ei tuottanut ongelmia vaan yhteistyömme sujui hyvin. Ensimmäinen tunti, meni ikävä kyllä, hyvin pitkälle yksinpuhelukseni ja sainkin siitä palautetta. Vaikka puhuin paljon, suurin osa opiskelijoista näytti pitävän aihetta mielenkiintoisena. Ryhmätöiden vastaukset osoittivat, että puhettani oli kuunneltu tarkasti ja asioita oli omaksuttu. Vastauksissa kuului kuinka opiskelijat pyrkivät tuomaan esille aidosti välittävää asennetta ja korostivat omaa asemaansa turvallisuuden luojina tilanteissa. Opiskelijat pohtivat miltä lapsesta tuntuu tilanteissa, pitäisikö perheeseen mennä kotikäynnille ja kuinka voisi osoittaa kiinnostusta perheitä kohtaan ja huomioida kokonaisvaltaisemmin kaikkia asianosaisia. Nämä kaikki opiskelijoiden esille tuomat ajatukset olivat niitä asioita, joita korostin ensimmäisellä tunnilla.

Tekniset laitteet toimivat hyvin ja opiskelijat auttoivat minua, kun tarvitsin apua, esimerkiksi tietokoneen internetyhteyden salasanan kanssa.. Diat olivat hyvä tuki aiheen esittelyyn, mutta eivät olleet niin suuressa roolissa kuin olin alun perin ajatellut. Muokasin dioja heti oppituntien jälkeen selkeämmäksi kokonaisuudeksi.

Tämä kokonaisuus toimi lapsi- ja perhetyön perustutkintoa suorittavien kanssa hienosti, eikä mielestäni ole tarvetta suurille muutoksille kun halutaan käyttää tätä materiaalia kirkon varhaiskasvatusta ja perhetyötä tekevien jatko- ja täydennyskoulutuksessa. Itselteni olisi hienoa saada kokeilla jo työelämässä olevien kouluttamista ja sitä millaisia haasteita se toisi. Kirkon varhaiskasvatuksessa toimivilla voisi olla aiheesta enemmän mielipiteitä, ideoita ja aihe synnyttäisi varmasti paljon keskustelua. Aikataulu keskustellessa opiskelijaryhmässä muodostuisi aivan erilaiseksi, mutta olisi varmasti antoisaa. Ylitorniolla opiskelijoilla oli todella selkeät näkemykset ryhmätehtävissä siihen kuinka tilanteissa varhaiskasvattajan tulisi toimia, näihin toivoisin näkeväni jo alalla työskennelleiden myös vastaavan, jotta voisi nähdä kuinka kokemus vaikuttaa vastauksiin vai vaikuttaako se lainkaan.

7 OPPINNÄYTETYÖ PROSESSINA

Opinnäytetyön prosessi on ollut työläs ja antoisa. Aiheen valinnan jälkeen kului neljä kuukautta ennen kuin opinnäytetyössä tapahtui edistystä, tuona aikana etsin oikeaa muotoa tälle tärkeälle asialle. Huhtikuussa 2013 esittelin opinnäytetyön aiheen seminaarissa ja se hyväksyttiin. Kesän aikana sovin asioista yhteistyökumppanin, Päivi Liitin kanssa ja valmistelin opinnäytetyönsuunnitelmaa ja keräsin aineistoa. Jäin opintovapaalle vastaavan lastenohjaajan tehtävistä syyskuun lopussa ja sen jälkeen alkoikin työteliäs vaihe, kun lokakuun aikana valmistuivat oppituntien materiaali Power Pointille, oppituntien suunnitelma ja sisältö, sekä opinnäytetyön raportti.

7.1 Projektin määrittelystä tavoitteelliseen toimintaan

Opinnäytetyön prosessi käynnistyi aiheen valinnalla. Kiinnostavia aiheita oli valtavasti, joten valinnan vaikeus pitkitti työhön tarttumista. Lopulta sain aiheen Oulun seurakuntayhtymässä Tuiran seurakunnassa pitkään lapsityönohjaajana toimineelta Kirsi Merenheimo-Mäenpäältä. Hän suositteli aiheeksi diakonista otetta varhaiskasvatuksessa. Aikaisemman diakonin koulutukseni, sekä vahvan diakonisen kutsumukseni vuoksi valitsin tämän aiheen, ymmärtämättä yhtään kuinka ajankohtaisen aiheen tulinkaan valinneeksi.

Keväällä tein ideapaperin aiheesta ja hyväksytin aiheen opinnäytetyöseminaarissa. Aiheen valinnan jälkeen seuraava vaihe projektissani oli päättää opinnäytetyön toteutustapa. Olen työni vuoksi kiinteästi yhteydessä alueellamme toimiviin kansanopistoihin, joten päätin ehdottaa yhteistyötä koskien opinnäytetyötäni. Tiedustelin voisinko esitellä koulutusmateriaaliani Ylitorniolla lapsi- ja perhetyön perustutkimnon opiskelijoille ja kerätä heiltä siitä palautetta. Oulun diakoniaopiston koulutuspäällikkö otti tarjouksen ilolla vastaan. Päätimme että pidän oppitunnit Diakonisesta otteesta kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä syksyllä 2013. Tein opinnäytetyöni toteuttamisesta suunni-

telman elokuussa ja esittelin sen opinnäytetyön seminaarissa ja myös Kirsi Merenheimo-Mäenpää ja Päivi Liiti tutustuivat siihen ja sain siitä heiltä positiivista palautetta. Opinnäytetyönsuunnitelman valmistumisen jälkeen suurena apuna opinnäytetyössä olivat Oulussa järjestettyihin Varhaiskasvatuksen neuvottelupäiviin osallistuneet kollegat ja asiantuntijat, sekä erityisesti neuvottelupäivillä kaikki Kirsi Merenheimo-Mäenpään järjestämään ryhmätyöskentelyyn osallistuneet.

Suunnittelin oppitunnin aiheesta Diakoninen ote kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhe-työssä ja valitsin oppituntien opetusmenetelmäksi Power Point- esityksen. Tein oppitunnin luomisesta ja siihen liittyvästä prosessista kirjallisen raportin. Power point- diat ja oppituntiin liittyvät ryhmätehtävät liitin opinnäytetyön liiteosioon. Raportissa kuvataan opinnäytetyön taustoja ja lähtökohtia, avataan keskeiset käsitteet ja opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet. Opinnäytetyöstä käy ilmi hankkeen toimintaympäristö, yhteistyöta- ho ja kohderyhmät. Lopuksi arvioidaan tavoitteiden toteutumista ja valmista materiaalia sekä reflektoidaan tekijän ammatillista kasvua.

Olen esitellyt työni julkistamisseminaarissa. Kirjallinen raportti on luovutettu sidottuna kirjastoon ja tallennettu Pdf -muodossa ammattikorkeakoulujen yhteiseen Theseus- tietokantaan (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010). Opinnäytetyö ja koulutusmateriaalia on luovutettu Kirsi Merenheimo-Mäenpäälle käytettäväksi Tuiran seurakunnassa sekä Oulun diakoniaopiston Ylitornion toimipisteelle opetuskäyttöön.

7.2 Aineiston hankinta

Aineiston hankinnassa hyödynsin Oulunsalon seurakunnan varhaiskasvatuksen ja yleisen seurakuntatyön kirjastoa ja omia materiaaliarkistoja. Internetin erilaiset sivustot ovat tuoneet oman lisänsä käytettyyn materiaaliin. Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöpankki, sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetyökokoelma Theseus ovat tarjonneet arvokkaan ja nopeasti käytettävissä olevan tietolähteen.

Tiedonhankinnassa hyödynnettiin Kirsi Merenheimo-Mäenpään ohjaaman ryhmätyöskentelyn antia, Valtakunnallisilla seurakuntien varhaiskasvatuksen neuvottelupäivillä.

Opinnäytetyössäni avuksi olivat myös neuvottelupäivillä käymäni keskustelut aiheesta kollegoiden ja asiantuntijoiden kanssa.

Valitessani materiaalia Power Point -esitykseen oppitunnille olen käyttänyt lähinnä samaa materiaalia kuin opinnäytetyöni raportissa on. Tämän lisäksi olen käyttänyt Diakoniammattikorkeakoulun Järvenpään yksikön opettajan Minna Valtosen oppitunnilla käyttämää materiaalia lapsen kriiseistä ja niiden kohtaamisesta.

Oppituntien suunnittelussa olen käyttänyt apuna OK -opintokeskuksen Kouluttajan rakennustyömaa – materiaalia (OK -opintokeskus i.a). Oppituntien ryhmätöiden suunnittelussa käytin Lastensuojelun keskusliiton Suojele, Toimi ja tue -aineistoa(http://www.lskl.fi/keskusliitto/mita_temme/ehkaiseva_tyo/suojele-tue-toimi).

7.3 Opinnäytetyö prosessin arviointi

Opinnäytetyön prosessi oli vaikea aloittaa. Sopivia aiheita tuntui olevan liikaa, mutta aikaa perehtyä opintojen ja työn ohessa oli liian vähän. Opinnäytetyön tekeminen tuntui arjen haasteiden keskellä todella haasteelliselta, mutta lopulta työhön oli pakko tarttua.

Aihe on mielenkiintoinen ja ajankohtainen. Prosessin aikana diakoninen ote nousi keskusteluun eri yhteyksissä kevään 2013 aikana. Alun vaikeuksista huolimatta prosessi eteni ja syksyllä opinnäytetyön suunnitelman valmistuttua syntyi uskoa siihen, että aiheen valinta oli onnistunut ja työ on valmistuttuaan tärkeä niin tekijälle kuin kohderyhmälle ja yhteistyökumppaneille.

Opinnäytetyön tekeminen opetti paljon ja perehdytti syvällisesti diakoniseen työtöteeseen. Kirjallisuuteen ja erilaisiin lähteisiin perehtyminen kehitti tiedonhakutaitoja ja yhteistyö erilaisten ihmisten kanssa kasvatti ammatillisesti ja antoi työhön kirkon varhaiskasvattaja uutta näkökulmaa. Työskentely yhteistyökumppanien, opettajien ja opponenttien kanssa oli antoisaa. Parasta opinnäytetyön tekemisessä oli oppituntien toteuttaminen ja niistä saatu palaute.

Aikataulu oli todella tiukka, mutta toisaalta se ajoi prosessia eteenpäin. Toisaalta pidemmässä prosessissa työstä olisi voinut tulla moniulotteisempi ja syvempi. Etätyökentely Oulusta Diakonia-ammattikorkeakoulun Järvenpään yksikköön toi työhön haastetta, erityisesti ohjausta olisi ollut helpompi järjestää, mikäli välimatka olisi ollut lyhyempi.

8 POHDINTA

Olen itse ymmärtänyt mitä diakoninen ote on ja toivon voivani jakaa tätä ymmärrystä muiden kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä työtätekevien, sekä opiskelijoiden kanssa. Oppitunneista saamani hyvä palaute innoittaa minua jatkamaan aiheen parissa työskentelyä ja oppimateriaalin ja oppituntien markkinointia muihin alan oppilaitoksiin ja kirkon jatko- ja täydennyskoulutuksiin.

Odotan työn painopisteistä syntyvän laajempaa keskustelua kirkossa. Toivoisin myös, että päiväkerholaisten määrän väheneminen otetaan seurakunnissa ajoissa vakavasti ja työntekijöiden resursseja siirretään nopeasti kohtaavaan ja auttavaan perhetyöhön. Tällä tavoin voitaisiin osoittaa kirkon varhaiskasvatuksen työntekijöiden tarpeellisuus ja mahdollisesti välttää työpaikkojen vähenemiseltä. Tekemistä on lasten ja perheiden parissa on paljon ja mikäli jokin työmuoto ei enää tavoita on keksittävä uusia tai painotettava työ eri tavalla kuin ennen.

Tässä opinnäytetyössä on avattu diakonista otetta kirkon varhaiskasvatuksessa ja perhetyössä lähinnä lastenohjaajan koulutuksen ja työn näkökulmasta sekä luotu katsaus historiaan ja kirkon asiakirjoihin. Aiheessa riittää tarkastelua ja tutkimista niin teologisesta näkökulmasta kuin käytännön työn kannaltakin. Teoreettista näkökulmaa laajentamalla aiheesta voisi tehdä esimerkiksi julkaisun, josta olisi hyötyä kirkon sisällä eri työmuotojen rakentaessa yhteistyötä diakonisen otteen ympärille.

Saamani palaute ja kokemus oppitunnista ovat vasta aloittamassa hyvin alkanutta kehittämistyötä, josta on hyvä jatkaa. Tätä materiaalia voi myös käyttää muissa alan oppilaitoksissa tai lastenohjaajien starttipäivillä tai muissa koulutuksissa.

LÄHTEET

Heikkilä, Matti; Välimäki, Anna-Leena & Ihalainen Sirkka-Liisa 2007. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Honkkila, Antero 2002. Seurakuntadiakonia. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä ja Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 269–270

Hämäläinen, Sonja 2011. Lapsi- ja perhetyöntekijöiden lapsidiakoninen työote Imatran rovastikunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäen yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Keskushallinto Suomen ev.lut. kirkko 2010. Kirkon hengellisen työn työntekijän ydinosaaminen . Viitattu 21.10. 2013 .
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/hengellinen_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/hengellinen_yo.pdf)

Keskushallinto Suomen ev.lut. kirkko 2010. Lastenohjaajan ydinosaaminen. Viitattu 22.10.2013.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/\\$FILE/lastenohj_yo.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F69989152F5F3B0AC2257744002BF5ED/$FILE/lastenohj_yo.pdf)

Kirkkohallitus 2012. Kirkon tilastollinen vuosikirja. Viitattu 21.10.2013
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/\\$FILE/Koko_vuosikirja_2012_12092013.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/$FILE/Koko_vuosikirja_2012_12092013.pdf)

Kirkkohallitus 2012. Varhaiskasvatus- nuoriso- ja rippikoulutyö. Viitattu 21.10.2013
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/BA8BBF38E78B703EC22576F70034E12F/\\$FILE/Varhaiskasvatus_nuoriso_ja_rippikoulutyo_2012.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/BA8BBF38E78B703EC22576F70034E12F/$FILE/Varhaiskasvatus_nuoriso_ja_rippikoulutyo_2012.pdf)

Kirkkohallitus 2013. Lapset seurakuntalaisina. Suomen ev.lut kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2013:1. Kirkkohallitus. Helsinki Pekan Offset.

Kirkkojärjestys 1993/8.11.1991/1055 v. 1993. Viitattu 21.10.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>.

Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytteitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C. Katsauksia ja aineistoja 17. Helsinki Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Kolistaja, Minna 2013. Piispa kaipaa uusia muotoja diakoniatyöhön, Rauha Tervehdys, 2013, 14/2013, 3.

Kuusimäki, Kalle 2012. Diakonia kirkon perustehtävänä. Teoksessa Raili Gothoni , Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki ja Karoliina Puuska. Kantakaa toistenne taakkoja, Diakoniatyön perusteet ja käytäntö. Helsinki. Kirjapaja, s.11–49

Lapsityönkeskus i.a. Kirkon varhaiskasvatus. Viitattu 21.10.2013. http://www.evl-slk.fi/kirkon_varhaiskasvatus

Lastensuojelun keskusliitto i.a. Suojele, tue, toimi. Viitattu 22.10.2013.
http://www.lskl.fi/keskusliitto/mita_temme/ehkaiseva_ty/suojele-tue-toimi)

Launonen, Pekka 2008. Kasvattava ja palveleva kirkko. Kristillinen lapsi- ja nuorisotyö historian murrosvaiheissa. Teoksessa Jouko Porkka(toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki. Lasten keskus, 221–234.

Liiti, Päivi 2013. Koulutuspäälikkö. Oulun diakoniaopiston Ylitornion toimipiste. Sähköpostiviesti 13.10. Vastaanottaja Hannele Heinonen. Tuloste tekijän hallussa.

Marshall, Gregory. 2002. Pedagogy and the Christian law of love. *Journal of education & Christian belief* 6.

Mattila, Kati-Pupita 2003. *Lapsidiakonian käsikirja*. Jyväskylä. Sininauhaliitto ry.

Mattila, Sirkka 2013. Lapsi ja aikuinen vuorovaikutuksessa. Teoksessa Seija Saarinen (toim.) *Tää ois keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa*. Helsinki. Lasten keskus, 61.

Mattila, Sirkka 2013. Kouluttaja. Kalajoen kristillinen opisto, Oulun yksikkö. Oulu. Sähköpostiviesti 15.10. Vastaanottaja Hannele Heinonen. Tuloste tekijän hallussa.

Meidän kirkko. Osallisuuden yhteisö 2007. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015 laatineen työryhmän mietintö. Suomen evankelis - luterilaisen kirkon keskushallinto. Sarja C 2007:10. Helsinki. Kirkkohallitus.

Merenheimo-Mäenpää, Kirsi 2013. Diakoninen näkökulma varhaiskasvatuksessa. Luento. Seurakuntien varhaiskasvatuksen neuvottelupäivät 19.9.2013. Oulu.

Minäkö perhetyöntekijä? Suomen ev.lut kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2009:10. Kirkkohallitus Helsinki 2009. Yliopistopaino, Helsinki 2009

Ojell, Raija 2013. Varhaiskasvatus seurakunnassa. Teoksessa Saarinen, Seija, *Tää ois keskellä. Lapsi seurakunnan varhaiskasvatuksessa*. Helsinki. Lasten keskus, 19–21.

OK -opintokeskus i.a. Kouluttajan rakennustyömaa Viitattu 22.10.2013. <http://kouluttaja.ok-opintokeskus.fi/kouluttaja/kouluttajan-rakennusty%C3%B6maa-0>

Opetushallitus 2009. Opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet. Lapsi- ja perhetyön perustutkinto. Viitattu 22.10.2013.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/ammattilliset_perustutkinnot/humanistinen_ja_kasvatusala

Oulun diakoniaopisto i.a. Ylitornion toimipaikka. Viitattu 22.10.2013. <http://www.yko.fi>

Oulun Hiippakunta 2013. Lapset puheeksi -koulutus. Viitattu 21.10.2013.
<http://www.oulunhiippakunta.evl.fi/toiminta/ajankohtaista/?x1852292=2423564>

Oulun seurakuntayhtymä 2013. Oulun seurakuntien kastepäivään voi tuoda lapsensa kastettavaksi. Viitattu 20.8.2013
http://www.oulunseurakunnat.fi/nyt/4/0/oulun_seurakuntien_kastepaivaan_voi_tuoda_lapsensa_kastettavaksi

Partanen, Maritta 2013. Lastenohjaaja, Tikkakosken seurakunta. Jyväskylä. Henkilökohtainen tiedonanto 19.9.

Porkka, Jouko 2008. Kirkon kasvatustoiminta yhtenäiskulttuurista postmoderniin. Teoksessa Jouko Porkka (toim.) Johdatus kristilliseen kasvatukseen. Helsinki. Lasten keskus, 153–220

Puroila, Anna-Maija & Viljamaa, Elina 2013. Lapset kertovat hyvinvoinnistaan. Kuka kuuntelee? Luento. Seurakuntien varhaiskasvatuksen neuvottelupäivät 19.9. Oulu

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Rundgren, Marjo 2008. Perhediakonia vaikeissa olosuhteissa elävien perheiden tukena. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Rättyä, Lea 2012. Diakoniatyö yksilöiden ja perheiden parissa. Teoksessa Raili Gothoni, Riitta Helosvuori, Kalle Kuusimäki ja Karoliina Puuska. Kantakaa tois-
tenne taakkoja, Diakoniatyön perusteet ja käytäntö. Helsinki. Kirjapaja,
80–110

Suomen ev. lut. kirkko i.a. Lapsityönohjaaja ja kirkon varhaiskasvatuksen ohjaaja.
Viitattu 22.10.2013.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/3605FBE89FE3F102C225710E00265E94?OpenDocument&lang=FI>

Suomen ev.lut. kirkko i.a. Lastenohjaaja. Viitattu 21.10.2013.
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/625ED50305E45407C225710E00264C98?OpenDocument&lang=FI>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2011. Perusturvan riittävyyden arviointiraportti. Viitattu 21.10.2013. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/d4f9b358-3440-4894-9004-0cdfea621efe>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012. Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä. Viitattu 21.10.2013.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90826/URN_ISBN_978-952-245-690-8.pdf?sequence=1

Tilastokeskus i.a. Tietoa tilastoista. Käsitteet ja määritelmät. Viitattu 21.10.2013. Perhe.
<http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>

Tilastokeskus 2011. Tulonjakotilasto 2011. Subjektiivinen toimeentulo (ennakkotiedot).
Viitattu 21.10.2013. http://www.stat.fi/til/tjt/2011/01/tjt_2011_01_2012-12-28_fi.pdf

LIITTEET

Liite 1:Oppituntien toteuttamissuunnitelma

8.00 Ennen opiskelijoiden tuloa: Laita kynttilät, järjestele salia ja valmista teetarjoilu ja tarkista, että kaikki materiaali on valmiina ja tietokone toimii

8.30 Tervetuloa kaikille! Käydään istumaa puolikaareen.

Tutustuminen Mannerheimin Lastensuojeluliiton korttien avulla: Jokainen kertoo nimensä ja Mitä tänään kuuluu sekä millaisen kortin valitsi.

Käydään istumaan työpöytien ääreen ja jutellaan aluksi siitä, kuinka tuttu seurakunta on toimintaympäristönä vai tarvitseeko ryhmä alustusta seurakunnan toiminnasta.

Kerron tarvittaessa seurakunnasta ja seurakunnan varhaiskasvatuksesta ja perhetyöstä pohjustukseksi ja myös omasta taustastani, kuinka olen tullut seurakuntaan töihin ja mitä olen tehnyt ennen sitä.

Alan käymään läpi päivän aihetta

Kyselen opiskelijoiden mielipiteitä ja on mahdollisesti keskustelua.

TAUKO (10.00-10.15)

10.15 Soitan Leevi and the Leavingsin laulun ja annan ohjeistuksen ryhmätöihin

Opiskelijat tekevät ryhmätöitä, tilanteita joita työssä voi sattua.

Ryhmätöiden purku

Toinen ryhmätö, jossa suunnitellaan mainos seurakuntaan

Ryhmätöiden purku

11.25 Kertaus päivän aiheesta ja rohkaisua

11.35 Ohjeistus yksilöpohdintaan ja palautteeseen (Laura Närhen laulu soimaan)

11.45 Kiitos ja näkemiin!

Liite 2: Ryhmätyötehtävät oppitunneille

1. Olette työparin kanssa huolissaan Venlan sosiaalisista taidoista. Leikeissä hän vetäytyy usein syrjään, eikä halua osallistua. Mitä ajatuksia herää? Miten toimit? Miten toiminnassasi voisi näkyä diakoninen ote?
2. Matin äiti saapuu taksilla hakemaan Mattia kerhosta kotiin. Huomaat äidin olevan päihtynyt. Äiti hoputtaa Mattia taksin kyytiin. Mitä ajatuksia herää? Miten toimit? Miten toiminnassasi voisi näkyä diakoninen ote?
3. Emmin isä on sairastunut vakavasti ja äkillisesti. Emmin äiti on tilanteesta järkyttynyt ja hänen voimansa ovat vähissä. Mitä ajatuksia herää? Miten toimit? Miten toiminnassasi voisi näkyä diakoninen ote?
4. Kerhossa käy lapsi, joka vaikuttaa usein nälkäiseltä ja usein myös eväät ovat unohtuneet kotiin. Talvi tulee ja huomaat, ettei lapsella ole lämpimiä talvivaatteita. Mitä ajatuksia herää? Miten toimit? Miten toiminnassasi voisi näkyä diakoninen ote?
5. Erästä päiväkerholaista on pitkään kuljettanut kerhossa äiti. Nyt äitiä ei ole näkynyt pitkään aikaan. Lapsi kertoo, että äiti on sairaalassa. Mitä ajatuksia herää? Miten toimit? Miten toiminnassasi voisi näkyä diakoninen ote?

Tehkää ryhmässä mainos, jossa mainostetaan seurakunnan varhaiskasvatustoimintaa tai/ja perhetyötä tai jotain yksittäistä työmuotoa tai toimintaa.

Laittakaa mainokseen jotain mistä näkyy, että teillä on käytössä diakoninen työote.

Liite 3: Yksilöpohdinta ja palaute

Kirjoita sydämelle (jokaiselle opiskelijalle on jaettu värikäs paperisydän):

Kuinka mielestäsi diakonista otetta voisi käyttää ja tulisi käyttää seurakunnan varhaiskasvatuksessa?

Kerro myös mitä tykkäsit tunteista? Mikä oli kivaa? Mitä jäi mieleen? Mikä oli epäselvää, tylsää tai muuten erikoista?